

FRÁSÖGN

af ársfundi þings Öryggis- og samvinnustofnunar Evrópu í Vancouver 28. júní til 4. júlí 2023.

Af hálfu Íslandsdeildar ÖSE-þingsins sóttu fundinn Birgir Þórarinsson, formaður, Helga Vala Helgadóttir, varaformaður, og Lilja Rannveig Sigurgeirsdóttir, auk Auðar Örlygsdóttur, sérfræðings í alþjóðamálum. Fundinn sóttu um 300 þingmenn frá ríkjum í Evrópu, Norður-Ameríku og Asíu. Á ársfundinum var samþykkt Vancouver-yfirlýsingin, sem sett var saman úr ályktunum málefnanefndanna þriggja og aukaályktunum sem lagðar voru fram af einstökum þingmönnum. Meðal áherslumála voru árásarstríð Rússa í Úkraínu, pólitískir fangar á ÖSE-svæðinu, flóttamannamál, áskoranir á vettvangi ÖSE, örplastsmengun og mansal, svo að dæmi séu tekin. Stjórnarnefnd samþykkti breytingar á starfsreglum ÖSE-þingsins sem fela í sér aukið jafnrétti við skipan í stöður. Fjárhagsáætlun fyrir starfsárið 2023–2024 var samþykkt ásamt aukafjárveitingu fyrir endurskoðun á starfsemi ÖSE-þingsins.

Háttsettir ráðamenn í Kanada settu þingfundinn og í opnunarávörpum var lögð áhersla á samstöðu með Úkraínu, að verja þyrfti lýðræðið gegn einræðisöflum og standa vörð um sameiginleg gildi í fjölbreyttu samfélagi. Til máls tóku Raymonde Gagné, forseti efri deildar kanadíska þingsins, Chris d'Entremont, varaforseti neðri deildar þingsins, og Hedy Fry, formaður kanadísku landsdeildarinnar. Að auki var flutt rafrænt ávarp Justins Trudeau, forsætisráðherra Kanada.

Margareta Cederfelt, forseti ÖSE-þingsins, sagði að á þessum tímamótum í samstarfinu, á þrítugasta ársfundi ÖSE-þingsins, skapaði stríðið í Úkraínu gríðarlegar áskoranir fyrir starfsemina. Á sama tíma þyrfti einnig að huga að öðrum áskorunum á borð við loftslagsbreytingar. Mikilvægt skref í rétta átt væri nýstofnuð nefnd á vegum ÖSE-þingsins um aukið samstarf í stuðningi við Úkraínu en henni væri ætlað að tryggja að stríðið yrði áfram í brennidepli í allri starfsemi ÖSE-þingsins. Hún lagði jafnframt áherslu á mikilvægi þess að standa við eigin skuldbindingar og halda vinnunni áfram þegar heim væri komið. Þingmenn þyrftu að vera virkir og nýta vettvang ÖSE-þingsins í þágu friðar og stöðugleika. Með samstilltu átaki væri hægt að sigrast á þeim áskorunum sem stofnunin stæði frammi fyrir.

Í kjölfar opnunarávarpa samþykkti þingið ályktun um trúverðugleika ÖSE og ÖSE-þingsins í ljósi áframhaldandi árásarstríðs Rússlands í Úkraínu.

Málefnanefndirnar þrjár tóku fyrir ályktanir framsögumanna nefndanna og einnig aukaályktanir á málefnasviði nefndanna. Birgir Þórarinsson tók þátt í störfum 1. nefndar um stjórnámál og öryggismál. Í ályktun nefndarinnar var áréttað mikilvægi þess að ÖSE-þingið héldi áfram að fordæma harðlega árásarstríð Rússlands í Úkraínu. Spjótum var einnig beint að Belarús og landið tilgreint sem sérstakur vitorðsaðili að stríðinu. Lögð var áhersla á að nýta öryggisinnviði og verkfæri ÖSE til að leiða stríðið til lykta og sýna þannig sjálfstæði og fullveldi Úkraínu viðeigandi virðingu. Í umræðum um skýrsluna beindu þingmenn sjónum að þeim fjölbreyttu aðferðum sem beita þyrfti til að binda enda á árásarstríðið, þar með talið að nýta diplómátískar boðleiðir. Þingmenn lýstu áhyggjum af aukinni umræðu og hótunum um beitingu kjarnavopna og flutningi þeirra til Belarúss.

Lilja Rannveig Sigurgeirsdóttir tók þátt í störfum 2. nefndar um efnahags-, vísinda-, tækni- og umhverfismál. Í ályktun 2. nefndar var lögð áhersla á fjölbreytt málefni á borð við efnahagsöryggi, sjálfbæra efnahagsþróun og endurreisn, verndun norðurslóða og mansal, svo að dæmi séu tekin. Í umræðum beindu þingmenn sjónum að áhrifum stríðsins í Úkraínu á orkuöryggi og mikilvægi þess að auka fjölbreytni í orkuframboði þar sem einsleitt orkuframboð væri ekki einungis óhagkvæmt heldur ógnaði það einnig öryggi. Þá var þörfin fyrir alþjóðleg orkuskipti árétuð og þau sögð afar mikilvægur liður í baráttunni við loftslagsbreytingar.

Helga Vala Helgadóttir tók þátt í störfum 3. nefndar um lýðræðis- og mannréttindamál. Í ályktun nefndarinnar var sjónum beint að mikilvægi þess að lina þjáningar þeirra sem hafa orðið fyrir áhrifum af stríðsátökum, að því hvernig bregðast megi við dvínandi trausti til pólitískra og lýðræðislegra ferla og að því hvernig standa megi vörð um réttindi minnihlutahópa og þeirra sem eru í viðkvæmri stöðu í samfélaginu. Í ályktuninni var einnig lögð áhersla á þær áskoranir sem gervigreind og aukin tæknivæðing getur haft í för með sér fyrir lýðræði og mannréttindi. Í umræðum um ályktunina beindu þingmenn athyglinni að því flóttafólki sem druknað hefði í Miðjarðarhafi en bentu jafnframt á nauðsyn þess að fjárfesta í kosningaeftirliti. Lögð var áhersla á þær áskoranir sem blasa við ÖSE, á mannúðarafleiðingar árásarstríðsins í Úkraínu, á stríðsglæpi og á þær ógnir sem steðja að lýðræðinu. Þá lýstu þingmenn einnig áhyggjum af því að grafið væri í auknum mæli undan algildi mannréttinda og áréttaðu að þessi grundvallarréttindi væru óskorðuð og fortakslaus.

Alls voru samþykktar 16 aukaályktanir á ársfundinum, þar á meðal ályktun um trúverðugleika ÖSE og ÖSE-þingsins vegna árásarstríðs Rússlands, en einnig ályktanir um brottám úkraínskra barna af hernumdum svæðum í Úkraínu, um stuðning við lýðræði í Belarús, um afleiðingar árásarstríðs Rússlands fyrir konur og börn, um kynjaðar afleiðingar átaka, um eyðileggingu á pólskum gröfum í Belarús, um hlutverk þjóðþinga við að auka aðkomu borgaralegra samtaka að ákvarðanatöku, um aukið gyðingahatur á ÖSE-svæðinu, um hryðjuverkaæðli og aðgerðir Wagner-hópsins, um örplastsmengun, um misnotkun og mansal á konum og börnum frá Úkraínu og um framtíðarkynslóðir.

Í almennum umræðum vakti Birgir Þórarinsson máls á ástandinu við Latsjín-hliðið, sem tengir héraðið Nagornó-Karabak við Armeníu. Hann hvatti stjórnvöld í Aserbaísjan til að standa við skuldbindingar um að tryggja frjálsa för fólks til Nagornó-Karabak og koma þannig í veg fyrir frekara neyðarástand. Þá tók hann til máls í tengslum við ályktun um aukið gyðingahatur á ÖSE-svæðinu og lýsti áhyggjum sínum af stöðu mála. Helga Vala Helgadóttir nýtti málfrelsi sitt í almennum umræðum og talaði fyrir málstað pólitískra fanga og gagnrýndi aðildarríki ÖSE-þingsins vegna máls Julians Assange. Hún kallaði jafnframt eftir því að þingmenn beittu sér gegn framsali Assange til Bandaríkjanna.

Í lok ársfundar var Pia Kauma frá Finnlandi kjörin nýr forseti ÖSE-þingsins í annarri umferð með 101 atkvæði gegn 68 atkvæðum sem greidd voru Mark Pritchard frá Bretlandi. Greiða þurfti atkvæði að nýju eftir fyrri umferð en þá hlaut Pritchard 70 atkvæði, Kauma 65 og Pere Joan Pons, frambjóðandi frá Spáni, 65 atkvæði. Varpa þurfti hlutkesti um hvort Pons eða Kauma kæmist áfram í síðari umferð atkvæðagreiðslunnar. Einnig var kjörinn nýr gjaldkeri ÖSE-þingsins og þá voru kjörnir þrír varaforsetar og formenn, varaformenn og framsögumenn nefnda. Eftir fundinn verður yfirlýsing ársfundar send til utanríkisráðherra og þjóðþinga aðildarríkjanna í þeirri von að hún hafi áhrif á ákvarðanir ráðherranefndar ÖSE og þar með pólitískar skuldbindingar aðildarríkja.

Í aðdraganda ársfundar boðaði formaður Íslandsdeildar til fundar formanna og varaformanna landsdeilda NB8-ríkja til að ræða nýjustu framvindu í Rússlandi, tillögur undirnefndar um breytingu á starfsreglum ÖSE-þingsins, endurskoðun á starfsemi þess, samskipti við framkvæmdastjóra þingsins, formennsku í ÖSE, kosningaeftirlit og aukinn stuðning við lýðræðisöfl í Belarús. Landsdeild Úkraínu á ÖSE-þinginu var sérstakur gestur á fundi NB8-hópsins. Lilja Rannveig Sigurgeirsdóttir tók virkan þátt í tengslaneti ungra þingmanna, þar sem hún situr einnig í stjórn, en tengslanetið kom reglulega saman meðan á ársfundinum stóð til að ræða fjölbreytt málefni. Samhliða ársfundinum sátu þingmenn Íslandsdeildar vinnuhádegisverð um kynjajafnrétti í tengslum við vopnuð átök og sóttu hliðarviðburð um réttlæti fyrir Úkraínu þar sem frummælendur voru Mark Kersten, Rachel Denber, Róman Avramenkó og Oleksandra Matvítsjúk. Þá sat Íslandsdeild einnig fund með ræðismanni Íslands í Vancouver, Stefan Glenn Sigurdsson. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu oscepa.org.